УДК 657.05

Наталя Домбровська

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ

Розвиток управлінської орієнтації обліку, аналізу і контролю в Україні поступово і неухильно набуває нових якостей, змінюючи цільові орієнтації на задоволення потреб ефективного управління підприємством. На цьому шляху є ще досить багато невирішених проблем, які не дають можливості на даному етапі їхнього розвитку організаційно оформитись у чітку систему управлінського обліку. Сучасні досягнення у цій сфері можна прийняти лише за базу як стартовий потенціал формування в недалекому майбутньому цього прогресивного виду обліку і управлінської діяльності.

Разом з тим, важливим є вивчення генезису розвитку управлінського обліку за рубежем, як запорука уникнення помилок при його запровадженні в Україні, оскільки необхідність створення управлінського обліку підтверджується зарубіжним досвідом його виникнення, становлення і розвитку. В розвинутих країнах світу управлінський облік став окремою галуззю теоретичних і прикладних знань. Тому досвід цих країн заслуговує на увагу і може бути використаним при науковому підході до його аналізу та врахуванні умов господарської практики підприємств України.

Погляди науковців стосовно змісту управлінського обліку є різними. Одні з них обмежують його зміст тільки виробничим обліком, стверджуючи, що надана керівництву інформація про витрати для прийняття рішень є тією частиною бухгалтерського обліку, яка називається управлінським обліком або обліком для управління. Інші, розглядають управлінський облік в широкому плані і вказують, що на даний час він несе відповідальність за стан детальних фінансових планів майбутніх господарських операцій, а також сприяє зміні ефективності цих операцій, впровадженню новацій, виявленню різних проблем і вибору шляхів їх вирішення. Ще інші вважають, що управлінський облік забезпечує інформацією менеджерів, які знаходяться в даній організації і яким доручено керувати та контролювати її господарську діяльність. Управлінський облік може бути протиставлений фінансовому обліку, який забезпечує інформацією акціонерів, кредиторів та інших осіб, що знаходяться за межами організації.

Проведений аналіз існуючих трактувань управлінського обліку зарубіжних і вітчизняних економістів, а також Комітету міжнародних стандартів обліку дозволяє зробити висновок, що врешті-решт сформувалось визначення управлінського обліку як процесу систематизації виробничо-фінансової інформації шляхом ідентифікації, збору, обробки, інтерпретації для цільового забезпечення внутрішніх користувачів підприємства з метою прийняття обґрунтованих рішень, прогнозування, планування, аналізу і контролю.

Виділення управлінського обліку в самостійну галузь знань можна віднести до середини вісімдесятих років, а в 1987 році вже стали фіксувати його недоліки. До основних недоліків зарубіжні вчені відносять:

- ✓реєстри управлінського обліку вимагають спеціального розуміння,
- ✓відтак відволікають увагу адміністрації і заважають їй виконувати свої прямі обов'язки;

✓широка управлінська інформація спричинює розсіювання уваги адміністрації і відволікає від вирішення ключових питань;

✓він не дозволяє отримувати достатньо повну інформацію про собівартість, причому, чим більший асортимент продукції, тим менша достовірність собівартості;

✓стандартна собівартість взагалі не має відношення до реальної її величини і не може бути базою ціноутворення, вивчення ефективності використання ресурсів, аналізу конкурентоспроможності фірми;

✓стратегічні задачі фірм звужуються до тактичних;

✓методологічна нестійкість у визначенні прибутку;

✓технологія розвивається значно швидше, ніж методологія

✓управлінського обліку;

✓фінансовому обліку приділяється більша увага, а тому управлінський облік відстає у розвитку;

✓більша частина оперативної інформації формується за межами офіційної системи управлінського обліку.

Зазначені недоліки підтверджують, що становлення управлінського обліку у високо розвинутих країнах світу – це не легкий процес і їх необхідно прийняти до уваги у нашій господарській практиці. Він потребує вирішення ще великого кола проблем пов'язаних з методологією та організацією цього виду обліку. На наш погляд, найскладнішою проблемою в цьому є узгодження взаємодії тієї частини блоків, які об'єднуються поняттям "управлінський облік", а саме: бухгалтерського обліку, планування, аналізу, контролю та регулювання. Винайдення потрібної форми організаційного поєднання цих блоків буде основною передумовою І повного завершення управлінського обліку, як окремого виду системи господарського обліку.

На нашу думку, на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції до проблем впровадження управлінського обліку слід підходити не стільки із позицій концептуальних, скільки з поступового взаємозв'язаного та обґрунтованого втілення ідеї його управлінської орієнтації в практику діяльності. Щоб досягти поставленої мети, необхідно врахувати тенденції розвитку та сучасний стан кожного із видів обліку, системи контролю та аналізу. Такий комплекс робіт необхідний, оскільки буде вихідною основою для подальшого розв'язання проблем створення та впровадження ефективних систем оперативного обліку, аналізу і контролю.

На даний час, цей блок функцій на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції відсутній, тоді як в управлінській системі він має бути базовим. Зрозуміло, що для цього необхідно розробити систему взаємопов'язаних показників, встановити правила оцінки, перегрупувати потоки первинних документів і впровадити їхнє кодування. Суттєвим у цьому плані є перегляд форми, обсягу та термінів звітності для внутрішніх користувачів інформації.

У внутрішню звітність належить ввести показники, що характеризують доходи, (прибутки) і структуру витрат, їх тенденції та відхилення від норм.

Удосконалення виробничого обліку в напрямі управлінської орієнтації, на нашу думку, слід розпочати з впровадження нормативної системи планування, обліку і калькулювання собівартості готової продукції, робіт (послуг), оскільки тут є вже вагомий науковий доробок вітчизняних науковців.

При впровадженні нормативних систем обліку слід вносити елементи новизни щодо зміни умов та вимог ринку. Для ефективного проведення таких робіт доцільно створити при органах управління підприємств із переробки сільськогосподарської продукції відділи з техніко-економічного нормування прямих витрат, а на самих підприємствах бюро нормування і розробки гнучких кошторисів непрямих витрат.

Важливим елементом нових підходів до управлінського обліку та підвищення його "прозорості", гнучкості, діловитості стане застосування методу скороченої маржинальної собівартості. Системи обліку, що базуються на даному методі, є найкращими на даний час з огляду на забезпечення зв'язку витрат з доходами (фінансовими результатами) за структурними підрозділами (центрами відповідальності, центрами доходу (прибутку). Саме з цього приводу доречним буде використання зарубіжного досвіду і особливо методу директ-костинг а також власних надбань за часів впровадження другої моделі госпрозрахунку та орендного підряду. Варто зазначити, що такий підхід до визначення собівартості закладено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 "Витрати, що забезпечує взаємозв'язок управлінського обліку з фінансовим".

Виконання описаного комплексу робіт з удосконалення обліку, аналізу і контролю буде малоефективним або стане зовсім неможливим без вирішення проблем їхньої автоматизації та знаходження оптимального співвідношення між функціями управління як в методичному, так і в організаційному плані.

Широке впровадження ПЕОМ на виробничих підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції буде найвагомішим фактором прискорення процесу впровадження системи управлінського обліку.

Література

1.Бутинець Ф.Ф. та ін. Бухгалтерський управлінський облік.–Житомир: Рута.-2000.- 608 с. 2.Кірейцев Г.Г. Про поділ обліку на фінансовий і управлінський//Бухгалтерія в сільському господарстві.–1999.-№11.-С.3-6. 3.Собко В.В. Основи побудови бухгалтерського внутрігосподарського обліку затрат і доходів діяльності// Бухгалтерський облік і аудит.-1996.-№10.-С.2-10.